

OBCIĄŻAĆ (62) *vb impf*

o oraz a jasne.

W *inf*: obciążać (4), obciążać (4); obciążać *BibRadz*, *LeovPrzep*; obciążać *LibLeg*, *KromRozm II*, *CzechEp*; obciążać : obciążać *SarnStat* (2:1); w pozostałych formach: obciąż- (54), obciąż- (1); obciąż- : obciąż- *Mqcz* (4:1).

inf obciążać (3), obciążać (3). ◇ *praes 1 sg* obciążam (10), obciążum (1); -am : -um *Mqcz* (3:1). ◇ *2 sg* obciążasz (1). ◇ *3 sg* obciąża (10). ◇ *2 pl* obciążacie (1). ◇ *3 pl* obciążają (10). ◇ *praet 1 sg m - em* obciążałem (1). ◇ *3 sg m* obciążał (5). ◇ *3 pl m pers* obciążali (2). ◇ *fut 2 pl* obciążać będziecie (1). ◇ *3 pl* obciążać będą (1). ◇ *imp 2 sg* obciążaj (3). ◇ *1 pl* obciążajmy (1). ◇ [2 pl obciążajcie.] ◇ *con 3 sg m by* obciążał (1). *n by* obciążało (1). ◇ *3 pl m pers by* obciążali (3). ◇ *impers con by* obciążano (1). ◇ *part praes act* obciążając (3).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI – XVII w. s.v. obciążać*.

1. Wkładać ciężar, przygniatać; obarczać ciężarem; 'czynić ciężkim; *gravare*, *onerare Mqcz*, *Calep*, *Vulg*, *Cn*; *aggravare Calep*, *Cn*; *degravare*, *ingravare Calep* (40) : *Praegravo*, *Bárzo* obciążam. *Mqcz* 149d, 264a; *Onero – Obcziazam. Calep* 730b, 43b, 165b, 298a, 464b, 536b, [834]a.

obciążać czym (2): *Gravo*, *Obciążam/ okładam* burdami. *Mqcz* 149c. *Cf obciążać co [żywotne] czym*.

obciążać co [żywotne] czym (1): *Koniá* też nie obciążay zbroią ani szaty *BielSjem* 31.

Przen [kogo, co; w tym: czym (13)] (16) : ná I.M.X.K: ma wielkie/ iáko wždy ná ziemká/ baczenie: niechcąc go bárzo wielkimi księgámi/ ná tym pierwszym potkániu obciążać/ y ták iálną prawdą/ która w oczy kole/ y nienawiść rodzi/ przerażać. *CzechEp* 426.

Zwroty: »obciążać brzemieniem« (3): *KromRozm II* g2; *BielKom* C5; *Biádá* y wam Zakonnym Doktorom: ábowiem obciążacie ludzi brzemiony [*oneratis homines oneribus*] których wnieść nie mogą *WujNT Luc* 11/46.

»obciążać duszę« (1): Nie obciążay duże swe brzemieniem nieznośnym Ani ciała swoiego chowaniem rokoszonym *BielKom* C5.

»potwarzą [czego] obciążać« = *zarzucać co* (1): [*Sabellijańczykowie*] łami niezbożnie rozumiejąc o wierze/ ludzie zbożne/ y tę ich prośtą ftarą y *Apoftolšką* w słowie Bożym opisaną wiarę/ kacerstwem zową/ y mnogich Bogow potwarzą ich złościwie obciążaia. *GrzegRóżn* Bv.

»obciążać serce« (2): *ArtKanc* A10v; Nie obciążay sercá świeckimi pracami y nabywaniem tego czego odbieżeć musisz. *SkarKaz* 7b.

»obciążać sumienie (a. samnienie) (ludzkie)« [*szyk zmienny*] (8): [*Pan oddziela owce swoje*] od kozłów parfywych/ a niepołwicznych słoww iego/ którzy wstawy y wymyśli swoje/ przekładają nad słowo boże/ obciążając iemi/ sumnienia ludzkie *SeklWyzn* c2, c3; kto niewie czo Bog przikazał/ á czego zakazał/ ten niewie czo grzech a niegrzech/ y obczaza swoje samnienie tym czo nie iest grzech dla nieumiętności przikazania Bożego. *SeklKat* N2v, I3, M2v, S2; *RejKupSekl* a5; *ArtKanc* L4.

a. Stanowić ciężar (5) :

[*obciążać co [nieżywotne]*: *Iábłká* zbierać ktore gąłęzi obciążaia. *Cresc* 1571 /695.]

Przen [kogo, co] (5) :

Zwrot: »obciążać duszę« (1): Ciąło/ mowi Mędrzec/ obciąża dużej [corpus enim [...] *aggravat animam Vulg Sap 9/15*]/ iż fię ná wyfokie rozumienie podnieść nie może *SkarKaz 217b*.

a) *Sprawiać kłopoty, trudności* (4) : Mogąc was obciążać iako Apoftołowie Kryftułowi/ ále byliśmy cichemi w połrzodku was/ iákoby mámká ogrzewaiąc dziatki fwoie. *BibRadz 1.Thess 2/7*; Przeto y ci do powinności fwey máią być przymużeni/ áby mnoftwo proznuiących Rzeczypołpotey nieobciążało [*ne turba ociosorum respublica prematur*]. *ModrzBaz 37*; *WujNT 2.Cor 12/13*, Aaaaa4.

b. *Powodować poczucie ciężkości wewnątrz ciała* [co] (9) : częłthe pożywanie tego Luku żołądek obciąża/ pragnienie czyni/ krew żapala [!] *FalZioł I 102a*, I 34b, 122a, III 13a, 18d; Bowiem w człowiecze na thczo rozchodzą fie dymy y grube wilgoti, ktore człoⁿki napełniaiąc obciążaią. *GlabGad D3v, E8.*; iefli tho *Catarrhus* co z głowy fpadaiąc piérśi obciąża/ tedy ná głowę ducie puścić *Oczko 15*; Iełt [*opilstwo*] przeciw przyrodzeniu/ gdyż mimo fprońność beftyálfką/ náturę miałto pośilenia obciąża y gubi. *PowodPr 71*.

W charakterystycznych połączeniach: obciążać członki, głowę, naturę, piersi (2), *żołądek* (4).

2. *Uciskać. gnębić, krzywdzić; opprimere* *Mącz, Cn*; *deprimere* *Cn* [w tym: kogo (11), co [rzeczpospolitą] (1)] (13) : Nayasnieyfły m. *Hospodarv* dayem vyedzenie v.k.m. yz wielką trudnoszcz mam od *Turkow* yz nas obczyazaya y chcą od nas zlotich barso wiele *LibLeg 11/44*; *Mącz 321b*.

obciążać czym (3): *Mącz 271b*; *GostGosp 36*; ácz *My Szlachty powiátów* onych po wczynieniu wcielenia ich do królestwá takową wftawą niechcieliśmy obciążać *SarnStat 1217*.

W połączeniu szeregowym (1): fwee [!] poddane/ dręczą/ męczą/ nędzą/ obciążaią/ lupią/ fercza ich niewinnie zakrwawiaią/ y ręcze wniewinney krwy krzełciańfkiey rołmaczaią *SeklKat Z*.

W charakterystycznych połączeniach: obciążać pozwami, sąda, ustawą.

Zwroty: »ludzi(e), lud obciążać« (4:1): ktorzi lud moy pożiraią iako pokarm chlebowy. Tho iefł lud moy wftawicznie obciążaią y iego maiętność wfytkę trawią *WróbŻołt E2v*; *LibMal 1543/70v*; *KrowObr 187*; á iefli więc kto vpornie zá *Lifty* iákiemi nafzemi/ chciałby *Myto* brác/ á ludzie tám obciążać/ tedy ma bydz pozwány do Státutu fławnéy pámięci *Królá Zygmuntá SarnStat 391* [*idem*] 401.

»poddane obciążać« (3): *SeklKat Z*; *LibLeg 11/161*; *Przydą* częłte dáni/ y ciężkie łupiełtwá/ ktorymi pánowie fwoie poddane częłto obciążać będą *LeovPrzep E2*.

Szeregi: »łupić i obciążać« (1): Ktorzy tełz nátym fwiećie trzezwie/ fprawiedliwie y pobożnie żywą/ ludzi vbogich niełupią y nieobciążaią/ y vbogich iálmuznami niezápominaią y wfpomagaią *KrowObr 187*. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»obciążać i ciężkości i krzywdy czynić« (1): abowim then tho *Pyenyżek* lyudzye *Nyewynnye* radt obczianfcha i gym wyełki czianfkołczy y krziwdi czyny *LibMal 1543/70v*.

3. *Nakładać obowiazki, zobowiązywać do świadczeń, danin* [kogo, czym] (6) : Zákazał też záfię *Pan Bog* wiele rzeczy ludu *Izraélfkiemu*. *Napirwey* áby fług nie obciążáli wielkimi prácami *BielKron 36*; *Podatki* áby nas nieobciążano takież y cły. *BielKron 393*, 173v, 370v, 393; [*przodkowie nasi*] *Pozwami* y *Sądami* *Krołow* nie obciążáli fámi fię [...] vğadzáli. *WujJud A3*.

W charakterystycznych połączeniach: obciążać krola, ludzie, slugi; obciążać cły, wielkimi daniami (4), (nieznośnemi) *podatki* (2), *wielkimi pracami, sądami* [= *obowiazkiem sprawowania sądów*].

4. *Uskarżać się* (3) :

[*obciążać na co*: przyzwawszy seniorowie ministra obciążali na one jego słowa, że nie chciał onego dziecięcia nalezonego krzcić. *BudDzieciokrzczeń* 102.]

[*obciążać na kogo o co*: Bracia [...] przyzwali ministra, obciążali nań o tę rzecz barzo *BudDzieciokrzczeń* 103.]

Zwrot: »obciążać sobie« [*w tym*: *co* (1), *na kogo* (1), *iż* (1)] (3): Obciąża sobie prorok ná nieprzyacióły swoie *RejPs* 38v; *LibMal* 1548/138; poślął Máteufz Kárdynał [...] do Krolow Kuśpiniana Mákwárdá y drugie/ czyniąc im dobrą myśl/ áby sobie nie obciążáli tego odkładánia. *BielKron* 413; [Non agere tulit. Nie obciążał sobie. *TerentMatKęł* A6v, D2, D4; Nielękayćie sie áni obciążayćie sobie tego [*Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur*]/ iżeśćie mie záprzedáli w te kráiny *Leop Gen* 45/5 (*Linde*); *HistOtton* 76v; *HistTroj* B2v].

Formacje współrdzenne cf CIĘŻYĆ.

Cf **OBCIAŻAJĄCY, OBCIAŻAŁY, OBCIAŻANIE, OBCIAŻANY, OCIAŻAĆ**